

FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt „Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej”

finansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego
w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

INFORMACJE OGÓLNE:

Lokalizacja: Miejscowość/ Region / Kraj

Warszawa/ Mazowsze/ Królestwo Polskie

Tytuł/pełna nazwa instytucji:

Muzeum Królewskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk

Typ instytucji: muzeum publiczne, zbiory muzealne instytucji lub organizacji (biblioteka, towarzystwo naukowe), kolekcja prywatna

Zbiory muzealne towarzystwa naukowego

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ instytucji, charakter zbiorów):

Daty działalności / zakres czasowy:

1818-1832

Dostępność

pełna

Typ relacji instytucji wobec pamięci

komemoratywna/ mnemoniczna

Rodzaj pamięci

powszechna; narodowa/ polska/ indywidualna

Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

obszar historyczny/ pamiątki (relikwie: indywidualne, władzy, instytucji, wydarzeń), wizerunki, zabytki archeologiczne, broń i uzbrojenie, numizmaty, medale, sfragistyka, sprzęty; obszar artystyczny/ sztuka powszechna: malarstwo, rysunek, grafika, rzemiosło artystyczne/ sztuka polska: malarstwo, rzeźba, rysunek, grafika, rzemiosło artystyczne; obszar naturalny/

DANE INSTYTUCJI :

	OBECNIE	DAWNIEJ
ADRES / SIEDZIBA DANE ADMINISTRACYJNE – województwo/powiat/gmina/ulica/ nr działki, zmiany siedzib (daty); REGION HISTORYCZNY	XXX	Pałac Staszica (od 1823)
DANE KONTAKTOWE TELEFON / EMAIL/ WWW	XXX	
GODZINY OTWARCIA	XXX	
DYREKTORZY	XXX	
ZARZĄDCA	XXX	
Budynek muzealny (przekształcenia/nowo wybudowany/zaadoptowany)	XXX	Zbudowany w latach 1820-1823 z inicjatywy Stanisława Staszica wedle planów Antonio Corraziego dla TPN. W 1830 przed wejściem odstąpiono pomnik Kopernika B. Thorwaldsena. Po rozwiązaniu TPN mieściły się tu różne instytucje: do 1862 Dyrekcja Loterii; 1857-1862 Akademia

		Medyko-Chirurgiczna; prawosławne Gimnazjum Męski; od 1890 cerkiew św. Tatiany Rzymianki. 1892-1895 przebudowa w stylu bizantyńskim wedle projektów W. Pokrowskiego. W latach międzywojennych siedziba Warszawskiego Towarzystwa Naukowego i kilku instytucji badawczych. Zniszczony w czasie powstania warszawskiego; obecnie w odbudowanym po wojnie budynku mieści się siedziba PAN.

INFORMACJE HISTORYCZNE:

Zmiany w nazwach:

XXX

Misja muzeum/ założenia kolekcjonerskie/ cele działalności

Zakres terytorialny (zawarty w misji muzeum)

obszar kultury polskiej

Założyciele/ właściciele: osoby lub instytucje (podstawowe dane biograficzne lub krótka charakterystyka)

Pracownicy: opiekunowie, dyrektorzy, kustosze, muzeolodzy (podstawowe dane biograficzne, ważniejsze osiągnięcia)

Organizacje związane z muzeum oraz działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

Warszawskie Towarzystwo Królewskie Przyjaciół Nauk (Towarzystwo Królewskie Przyjaciół Nauk, Towarzystwo Warszawskie Przyjaciół Nauk) towarzystwo naukowe działające w Warszawie 1800-1832; było swego rodzaju akademią nauk, skupiającą uczonych, literatów, ludzi władzy, ważne osobistości polskie; założone z inicjatywy Stanisława Sołtyka; rozwiązane 1832, zbiory i biblioteka skonfiskowane i wywiezione do Petersburga; zob.

https://pl.wikipedia.org/wiki/Towarzystwo_Warszawskie_Przyjaci%C3%B3%C5%82_Nauk

Szczegółowa historia instytucji

1800 założenie TPN

1810 uporządkowanie zbiorów Gabinetu rzeczy przyrodzonych (historii naturalnej) - "oddzielnego dla płodów krajowych i oddzielnego dla zagranicznych" uporządkowania zbioru monet i medali podarowanych przez min. Łubieńskiego; w celu udostępnienia zbiorów publiczności (w stosownym czasie) TPN zdecydowało o zatrudnieniu bibliotekarza z mieszkaniem i pensją roczną 1000 zł. (A. Chodkiewicz zobowiązał się do wyszukania go)

1818 darowizny m.in.: wzory graficzne i portret Sarbiewskiego od hr. Józefa Sierakowskiego; urządzenie do mierzenia światła od hr. Henryka Łubieńskiego; bursztyn wykopany pod Pułtuskim od x. Wawrzyńca Gutowskiego; zbiór okazów naturalnych (rośliny) od hr. Henryka Lubomirskiego; zbiór minerałów od Gimnazjum Krzemienieckiego

1818 oficjalne przyjęcie przez TPN zapisu gen. Henryka Dąbrowskiego; TPN powzięło zamiar budowy osobnego gmachu, dla pomieszczenia w nim biblioteki, muzeum i gabinetu rzeczy przyrodzonych

1819 zakończenie przewożenia darowizny Dąbrowskiego z Winnogóry

1820 darowizny m.in.: urny z Opinogóry od hr. Wincentego Krasieńskiego; "szczeka młodego słonia odnaleziona w Bugu" od radcy Czołthańskiego; "kości słonia wykopana we wsi Jaxicach" od inż. Postawki; "koszula

druciana rycerska" od Jana Gwalberta Styczyńskiego z Podola; minerały z Wołynia od hr. Aleksandra Chodkiewicza

1821 darowizny m.in.: hr. Aleksander Chodkiewicz, J. U. Nlemcewicz, hr. W. Krasiński,

1820-1823 budowa pałacu Staszica

1823 10 05 inauguracja nowego budynku TPN i udostępnienie zbiorów (sali i zbrojowni gen. Dąbrowskiego w pałacu Staszica)

1832 rozwiązanie TPN, konfiskata zbiorów i wywiezienie ich do Petersburga

ZBIORY

Charakterystyka zbiorów (wraz z danymi ilościowymi)

Gabinet rzeczy przyrodzonych (gabinet historii naturalnej)

Gabinet starożytności

Muzeum

Sala im. gen. Henryka Dąbrowskiego

Zbrojownia

Obiekty szczególne (o szczególnym znaczeniu symbolicznym, ważne dla nauki lub sztuki, komentowane, słynne)

Strategia pozyskiwania zbiorów

darowizny

Darczyńcy/Fundatorzy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

Transfery zbiorów: data, okoliczności, zakres, ostateczna lokalizacja

1832 przewiezienie skonfiskowanych zbiorów i biblioteki TPN do Petersburga i rozdzielenie ich między [...]

1922, 1928 rewindykacja części zbiorów na mocy traktatu Ryskiego, przekazano je do: 1. Uniwersytetu Warszawskiego (odlewy gipsowe, gabinet

rycin), 2. Państwowych Zbiorów Sztuki na Zamku Królewskim w Warszawie i na Wawelu, 3. Mennicy Państwowej, 4. Muzeum Wojska

WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:

Wystawy stałe

zob. Ciekawe cytaty: Łukasz Gołębiowski, *Opisanie statystyczno-historyczne miasta Warszawy* (pierwszy opis ekspozycji w pałacu Staszica).

Wystawy czasowe

XXX

Katalogi zbiorów i wystaw oraz przewodniki

XXX

Inne publikacje (wydawane przez instytucję)

Współpraca instytucjonalna (muzea, uczelnie, towarzystwa, administracja itd.)

Zasięg działalności (informacje o miejscu pochodzenia zwiedzających, komentatorów, autorów relacji itd.)

Zwiedzający (charakterystyka statystyczna, ważniejsze osobistości)

ŹRÓDŁA:

Bibliografia

Roczniki Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego Przyjaciół Nauk, 1-21, 1802-1830;

KRAUSHAR A., *Towarzystwo Warszawskie Przyjaciół Nauk 1800-1832*, Warszawa- Kraków, t. 2 (1901), s. 236-237; t. 3 (1902), s. 224-230, 261-262; (1904), s. 61-62, 186-189, 387-392; (1905), s. 60-67; (1905), s. 480-483; (1906), s. 92-95, 429-450;

BATOWSKI Z., *Gabinet Rycin króla Stanisława Augusta i Muzeum Warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk*, Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, t. 21, 1928, s. 154-167;

Ryszkiewicz A., *Sprawy artystyczne w działalności Towarzystwa Warszawskiego Przyjaciół Nauk (1800-1832)*, Materiały do studiów i dyskusji z zakresu teorii i historii sztuki, 1951, z. 6, s. 32-59;

STRZYŻEWSKA Z., *Konfiskaty warszawskich zbiorów publicznych po powstaniu listopadowym. Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego i Warszawskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Materiały i dokumenty z archiwów rosyjskich*, I Warszawa: DiG, 2000 (gł. rozdz. *Likwidacja zbiorów artystycznych WTPN w Warszawie, Podział trofeów warszawskich w Petersburgu oraz Z historii konfiskaty zbrojowni gen. Henryka Dąbrowskiego ze zbiorów Warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk*, s. 71-233);

Archiwa / zespoły archiwalne / źródła / inwentarze / księgi gości

Warszawa, Archiwum Główne Akt Dawnych, zespół Akt Królewskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, nr 199/ II;

Zasoby ikonograficzne (opis, lokalizacja)

Ciekawe cytaty

Testament gen. H. Dąbrowskiego z 21.06.1817 odczytany na posiedzeniu TPN 4.10.1818 (Kraushar, t. 3, s. 229): “Moją broń i zbroję, Wszystkie moje rękopisy, dotyczące przedmiotów wojskowych, historycznych, politycznych i pięknych nauk, wszystkie plany, rysunki, mapy, kopersztychy, portrety, rozmaite do tego ściągające się instrumenty, całą moją biblioteką, wszystką broń i rynsztunki jakiegobądź nazwania, wszystkie starożytne ubiory, mój złoty emaliowany pałasz, który od Naczelnika KOściuszki w roku 1794 otrzymałem, mój żelazny pałasz, którym zwykle nosiłem i w ogóle wszystkie podobne rzeczy, w którymkolwieki bądź kraju zanajdować się mogące, o ile są moją własnością, zapisuję Świątelnemu Towarzystwu, które się tam wyłącznie pod nazwą Towarzystwa Królewskiego Przyjaciół Nauk znajduje. - Przyłączam jeden do tego warunek, ażeby każdemu Polakowi wolno było rzeczy te w miejscu zachowania oglądać i respective czytać,

nie mogą być jednak rozdzielone, ani alienowane, lecz mają pozostać jako własność rzeczoności Towarzystwa i zaklinam moich sukcesorów, aby wszystkie te rzeczy sumiennie Temu Towarzystwu oddali”.

Łukasz Gołębiowski, *Opisanie historyczno-statystyczne miasta Warszawy, Warszawa 1827 s. 154-156*: “Gorliwości Prezesa swojego Staszica Ministra Stanu winno Towarzystwo dom tak wspaniały, wedle rysunków Corazziego wzniesiony tam, gdzie był przedtem kościół Dominikanów Obserwantów. Salę na publiczne posiedzenia zdobi wizerunek naturalnej wielkości Neyaśniejszego Cesarza i Króla Alexandra I, zrobiony przez Blanka Professora, z przeciwny strony jest Bacciarellego roboty portret Króla Saskiego, płaskorzeźby na ścianach są dziełem Malińskiego, sztukaterya i inne ozdoby Vincentego, ściany ustrojone popiersiami: Albertyrandego, Potockiego, Naruszewicza, Krasickiego, Jana Kochanowskiego i Sarbiewskiego. Naprzeciwko miejsca dla członków jest amfiteatr obszerny, kilkaset osób pomieścić mogący i łoża kolumnami Korynckiego porządku ozdobione. Schody główne i posadzka na górze z pięknego marmuru Chęcińskiego, a poręcze żelazne w rękodzielni krajowej odlewane. Przy wnijsciu na górne piętro umieszczony posąg Kazimierza Wielkiego w ziemi znaleziony, przy robieniu drogi w okolicy Leśnowoli. W bibliotece Towarzystwa dzieł obcych jest 7,681 tomów, 13,747, Polskich do 6000 Xiąg; zdobią ią portrety: Kopernika, Czackiego, Naruszewicza, Nlemcewicza, Hołowczyca, Sapiehy, Bohusza i Dąbrowskiego; sala tego Jenerała mieści dary przez niego Towarzystwu uczynione, zbroie, oręż, chorągiew Mahometa przez Sobieskiego zdobyta z Loretu odzyskana i Xiążkę, która Dąbrowskiemu w bitwie pod Novi ocaliła życie. Własnością Towarzystwa jest Gabinet mineralogiczny zawierający dwa zbiory dość liczne podług dwóch systematów Hauy i Wernera ułożone i muszli zbiór znaczny. Co do starożytności, są popielnice, kości Mamutowe w Polsce znalezione, głowy słoni, nosorożców, żubrów i inne szczątki zwierząt w ziemi naszej wykopane, lub w rzekach znalezione, piękny zbiór monet i medali Rzymskich i krajowych, wiele rycin do historii krajowej ściągających się, zbiór obrazów Sierakowskiego i mnóstwo innych osobliwości.”

Jan Nepomucen Janowski bibliotekarz TPN o pierwszych godzinach powstania listopadowego (PRZYBYLSKI R., *Symbolika powstania listopadowego*, “Znak” 1982, 3, s. 46): “W jednej chwili, bez żadnego namysłu postanowiłem podążyć za tym szczupłym zastępem młodzieży wojskowej, dającej narodowi w ten sposób hasło do wielkiego przedsięwzięcia. Zdało mi się zaś, że jakoś nie wypada, a może byłoby niebezpiecznie podążyć za nią z gołymi rękami. Jakoż pobiegłem wskok

do przyległej bibliotece sali mieszczącej różne starej broni zabytki, a zwanej "Zbrojownią", i wzięwszy stamtąd szpadę po generale Dąbrowskim, którą on zapewne nosił dowodząc we Włoszech legionami polskimi, wyszedłem - źle mówię - jakby odurzony wypadłem na ulicę".

Walenty Zwierkowski (Przybylski, s. 46): "Studenci wzięli dwie chorągwie z Towarzystwa Przyjaciół Nauk, dar gen. Henryka Dąbrowskiego, aby pod tymi godłami wolności, pod którymi Polacy w Nowym walczyli Świecie, odzyskać swobody, nowe niejako wskrzesić wolności życia; na czele ich stanął profesor Lach Szyrma. Pamiętne to chorągwie 113 i 114 półbrygad francuskich z samych Polaków złożonych, którzy tworzyli niegdyś legie włoskie... Na pierwszej czapkę wolności, na drugiej koguta Gallów zawieszono. Znaki te przywiózł Małachowski do Europy i oddał Dąbrowskiemu i nie spodziewał się, aby w 30 lat później młodzież polska pod nimi walczyła".

UWAGI:

OPRACOWANIE:

Autor opracowania:

Tomasz F. de Rosset

Data sporządzenia karty:

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

METADANE* (wypełnia redaktor portalu)

TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji)	
LOKALIZACJA GPS	

KLASYFIKACJE	
DATA UTWORZENIA	
AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR	
RELACJE	
TAGI	
SYGNATURA	
PRAWA	